

תנאים לניכיון צ'קים שמציעים הגופים השונים

היקף מסגרת	עלות שנתית אפקטיבית (שקלול ריביות ועמלות)	תמחור ועמלות	מימון מתוך הערך הנקוב בצ'ק
בנקים מסחריים	10% - 18%	ריבית: פריים פלוס 0.75% עד פריים פלוס 8% עמלות נוספות: עמלת ניכיון (לא מפקוח) • עמלת הפקדת צ'ק • עמלת הקצאת אשראי • עמלת צ'ק למשמורת • עמלת עריכת מסמכים	50% - 70%
חברות אשראי ומימון חוץ בנקאי/ בנק הדואר (5 חברות)	10% - 18%	ריבית: פריים פלוס 2.5% עד פריים פלוס 6% עמלות נוספות: עמלת ניכיון עמלת הפקדת צ'ק עמלת העברה	80% - 100%
חברת ניכיון צ'קים (כ-20 חברות)	20% - 36%	ריבית ניכיון: 1.6% - 3% לחודש עמלות נוספות: עמלת טיפול בצ'ק	100%
צ'יינג'ים (כ-800 סניפים)	36% - 60%	ריבית ניכיון: 3% - 5% לחודש עמלות נוספות: עמלת טיפול בצ'ק	100%

ממש כמו הלוואה

ניכיון צ'קים היא צורת מימון פופולרית עבור עסקים קטנים ובינוניים • בשוק זה שולטים בישראל הבנקים וחברות פרטיות • מה מסתתר מאחורי המושג הזה ומהן המעלות והמגרעות שלו?

מאת מוון רייכמן

לשכיר הממוצע זה אולי נראה כמו שגיאת כתיב, אבל ענף נ"י כיון הצ'קים מספק לעשרות אלפי עסקים בישראל אשראי חיוני להישרדותם. ניכיון צ'קים הוא צורת מימון פופולרית שבה בית העסק מקבל את ערכו הכספי של צ'ק דחוי תמורת ריבית עבור הזמן שנשאר עד למועד פירעון הצ'ק. העמלה והריבית תלויים בגוף המנכה, בבית העסק ובצ'ק עצמו. ככל שמועד הפירעון של הצ'ק דחוק יותר, כן הסיכון שהצ'ק לא יוכרז גבוה יותר, כך העמלה והריבית גבוהות יותר.

בניגוד לתפיסה רווחת לגביו כענף ששורט בו השוק האפור, את רוב ניכיון הצ'קים בישראל עושים הבנקים שמחזיקים על פי הערכות 80% מהענף. ביתר מתחלקים עסקים למימון חוץ בנקאי ולניכיון צ'קים וכן חלפנים (Change) שעובדים על-פי חוק ומפקח עליהם משרד האוצר. על-פי הערכות, ענף הניכיון מגלגל בין 25 ל-30 מיליארד שקל בשנה ולוקחים בו חלק עשרות אלפי עסקים.

"ניכיון הוא הלוואה לכל דבר ועניין", אומר מוחמד עורד, סגן ראש החטיבה הבנקאית וראש אגף אשראי בבנק לאומי. לדבריו, מיר מן מסוג זה רצוי בעיקר בעסק קטן או קטן מאוד בעל תורים מוזמנים בטיס. "זו צורת מימון לגיטימית, אך כזו שאינה מתאימה לכולם. בענפים מסוכנים שיש בהם שיעור חוזרת גבוה של צ'קים לקוח ימצא את עצמו רודף אחר הצ'קים, ומסגרת האשראי שלו בבנק תיפגע עם כל צ'ק שיחזור".

יש סטיגמה שגויה

הגישה הנקושה יחסית של הבנקים כלפי העסקים תרמה לצמיחתו של ענף המימון החוץ בנקאי בישראל. אחת החברות הבולטות בתחום היא פנינפוליה פיננסים שהקים מיכה אבני עם קבוצת ויאליה ב-2004. עם הזמן הצטרפה אליהם גם חברת מגדל ביטוח שרכשה 20% מהחברה. גם לקבוצת הביטוח בלל והפניקס חברות שעוסקות בתחום. "אנחנו מטפלים בעשרות אלפי צ'קים בשנה בהיקף של כמיליארד שקל", אומר

ליים, הוא מוסיף. עורך מציג גישה זהירה יותר כלפי אחוזי הניכיון. "אחוז המימון הנמוך יותר בבנק נתון ללקוח כרית ביטחון למקרה שהצ'ק חוזר. במצב כזה הפגיעה במסגרת האשראי של העסק נמוכה יותר, והמכה קטנה יותר".

הצעת חוק לא כלכלית

רובו של שוק הניכיון מתבסס על צ'קים עסקיים, אך 20% ממנו שייכים ללקוחות פרטיים. מעל נתח זה מרחף בתקופה האחרונה איום של חוק חדש שיזמה ח"כ פאינה קירשנבאום מישראל ביתנו.

על-פי הצעת החוק, בהזמנת פנקסי צ'קים של לקוח פרטי ברירת המחולל תהיה צ'קים שיוטבע עליהם המונח "למוטב בלבד", מה שיהפוך את הצ'קים ללא סחירים. הבנקים לא מנכים צ'קים כאלה וגם החברות הפרטיות מעדיפות להימנע מהם.

במקרה של צ'ק כזה שחוזר אין אפשרות לתבוע את מפקיד הצ'ק, אלא רק את מי שחתום עליו. המטרה בחוק היא להגן על ציבור הצרכנים עקב מקרים רבים שבהם לקוחות מסרו צ'קים בטרם קבלת המוצר והצ'ק הגיע לידי חברה פרטית לניכיון צ'קים. במקרה שהלקוח לא קיבל לבסוף את המוצר הוא נאלץ לשלם למחזיק הצ'ק וכל שנותר לו הוא לתבוע את העסק, שבמקרים רבים נעלם מהשטח.

ההצעה, שבנק ישראל מתנגד לה, נמצאת היום בהליכי חקיקה מתקדמים לקראת אישור. "החוק החדש פופוליסטי ומאיים על העסקים הקטנים במדינת ישראל", אומר יזרדה אלדר, יועץ עסקי ללשכת העצמאים לה"ב. לטענתו, החוק הוא טעות גדולה: "הכנסת מסתכלת רק על הצרכנים ולא על הכלכלה בכללותה. בגלל כמה לקוחות לא אחראים ייפגע האשראי לעשרות אלפי עסקים". גם עורד מצטרף לדעה זו: "בשוק חופשי ומשוכלל אין מקום להגבלה כזו. זה יפגע קשות בעסקים הקטנים, ובמיוחד בעסקים הקטנים מאוד".

אבני, "מרבית לקוחותינו הם עסקים בעלי מחזור של 5 עד 200 מיליון מיליון שקל בשנה".

לפני שנה נכנסה פנינפוליה לימון משרת עם דואר ישראל המספק את שירותי הניכיון של החברה ב-100 מסניפיה. אבני מציין כי שיתוף הפעולה עובר יפה ופופולרי בקרב אוכלוסיות מיעוטיות בצפון ובדרומה הארץ. "השת"פ עם הדואר ועם מגדל מציב אותנו במקום נקי", מוסיף אבני, "כשעושים משהו בבנק אז הכל בסדר, אך כשזו חברה פרטית פתאום מתעוררת הסטיגמה השגורית על השוק האפור". לדבריו, עלויות ניכיון הצ'קים בחברות למימון חוץ בנקאי, דוגמת פנינפוליה, דומות מאוד ומתחרות כמה שמציעים הבנקים.

אשראי רחב

בחברות לניכיון צ'קים ובעמדת המרה (Change) העלויות בדרך-כלל גבוהות יותר מבנק ומסגרת האשראי מוגבלות. היתרון במסגרת הניכיון של הבנקים הוא שלכל בית-עסק יש ממילא מסגרת אשראי בבנק שמכיר את העסק ויודע להתאים לו מסגרת ניכיון. מנגד, לחברות הפרטיות יש שני יתרונות מרכזיים: העמדת אשראי של 100% מערך הצ'ק, לעומת הבנק שמעמיד 70%-50%, והעובדה שניכיון בחוב פרטית לא מכביד על מסגרת האשראי הקיימת בבנק.

"יש לנו מגע קרוב עם בעלי העסקים", הוסיף אבני, "בעסק קטן צריך להכיר את הבעלים מעבר לבדיקה של הספרים והמספרים, מה שבבנק לא תמיד מסוגלים לעשות". הוא מספר כי אנשי החברה מגיעים פעם ברבעון לבית העסק ומכירים אותו מקרוב, וזה מאפשר להעמיד אשראי של 100% מהצ'ק בביטחון רב יחסית.

על-פי אבני, אחוז החוזרות הצ'קים נמוך יחסית והחברה מפרישה לחובות אבודים 1%-0.5% בשנה. "בגלל היכרותנו האישית את העסקים השנו בלא מעט מקרים כי עסק מסוים מתגדנר וסגרנו לו את האשראי בזמן, ואילו הבנקים נפלו עם העסק בסכומים גרד"

